

2. Dolan, Simon. Managing by values : a corporate guide to living, being alive, and making a living in the 21st century / Simon L. Dolan, Salvador Garcia and Bonnie Richley. – New York : Palgrave Macmillan, 2006 – 236 p.
3. Greiner, L. Evolution and revolution as organizations grow / L. Greiner // Harvard Business Review. – 1972. – July–August – pp. 37–46.
4. Harris Thomas. I'm OK, You're OK. / Thomas Harris. – Harper, 2004. – 275 p.
5. Herzberg, F. The Motivation to Work / F. Herzberg, B. Mausner, B. B. Snyderman. – New Jersey : New Brunswick, 2010. – 180 p.
6. Joseph, Kitchin. Cycles and Trends in Economic Factors [Електронний ресурс] / Joseph Kitchin // The Review of Economics and Statistics. – 1923. – Vol. 5, No. 1 (Jan.). – pp. 10–16. – Режим доступу : <http://www.jstor.org/stable/1927031>.

Чубар Ольга
аспірантка

Науковий керівник: к.е.н. доцент Оленцевич Н.В.
Донецький національний технічний університет
м. Красноармійськ

ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОСТІ В ДЕРЖАВНІЙ ПОДАТКОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Податкова система відіграє фундаментальну роль у перерозподілі багатства в економіці держави та займає центральне місце в скороченні масштабів бідності та нерівності. Збільшення обсягів податкових надходжень важливе для заповнення дефіциту фінансування, необхідного для надання основних послуг малозабезпеченим верствам населення. У цьому контексті, податкова політика є основоположною для скорочення розриву між багатими і бідними, а також для забезпечення доступності коштів для життєво важливих соціальних програм. Ефективна і водночас справедлива податкова система також має значення для побудови соціального діалогу між державою і громадянами.

Проблема справедливості є однією з головних у практиці і теорії оподаткування.

Спроби формулювання принципу справедливості, а зокрема і справедливості оподаткування, можна знайти в роботах Дж. Локка, Ж. Бодена, Т. Гоббса, А. Сміта, Ж.–Ж. Руссо, К. Маркса, Дж. Кейнса, А. Маршалла, А. Пігу. В останні роки з'явилося багато робіт, в яких вивчаються проблеми побудови справедливої системи оподаткування та реалізації розподільної функції податків. Ці питання висвітлені у працях Т. Єфименко, В. Андрущенко, А. Шаблістої, А. Соколовської, В. Вишневіського, І. Луїної, В. Мельника, В. Федосова, та ін.

Справедливість – один з найбільш важливих принципів оподаткування [1, с.29]. В останні роки не тільки вчені – економісти, але й багато політичних діячів, громадські організації та інші представники громадянського суспільства наполягають на необхідності вдосконалення системи податкового адміністрування в Україні. Особливо актуальним це питання стає зараз у зв'язку критичним недофінансуванням необхідних

державних послуг. Глобальні реформи, пошук шляхів збільшення податкових надходжень, вирішення проблеми ухилення від сплати податків, боротьба з корупцією, хабарництвом, зміцнення потенціалу податкових органів вже протягом кількох років є пріоритетами державної податкової політики.

При існуючому розмаїтті точок зору на справедливість розподілу доходів складно говорити про реалізацію принципів справедливості на практиці, коли доводиться робити вибір між справедливістю та ефективністю оподаткування.

Враховуючи принцип справедливості, найбільш прийнятною можна вважати таку фіскальну політику, метою якої є прагнення до оптимального оподаткування та яка буде максимізувати суспільний добробут, забезпечуючи при цьому рівновагу між економічною ефективністю і соціальною справедливістю так, як цю рівновагу розуміє суспільство.

Справедливість оподаткування має розглядатися також у контексті вирішення проблеми конфлікту інтересів. Це пояснюється тим, що зміст податкового законодавства, встановлення рівня податкових зборів та правила їх введення явно вказують на конфлікт між інтересами держави та платника податків. Саме в цьому вимірі податкова система має кілька проблем, які необхідно вирішувати з метою забезпечення її справедливості.

По–перше, завжди незмінно актуальним є питання: наскільки блага індивіда повинні бути підпорядковані благам громадськості? Позиція індивіда на податкове зобов'язання є суттєвою, так як вона спрямована на те, щоб включати в себе ставлення індивіда до ідеї суспільного блага. Той факт, що свобода особистості не буває абсолютною та необмеженою є самоочевидним. Тому фіскальне втручання у сферу економічної свободи і прав особистості вимагає дотримання принципу справедливості. Будь–яке оподаткування, завдяки суті і природі податків, зазіхає, в певній мірі, на економічні свободи і права, бо це є втручанням у права особистості. Але масштаби податкового втручання повинні бути розмежовані Конституцією.

По–друге, коли проблема економічних прав і свобод людини розглядається, зокрема, у Конституційному аспекті, виникає питання про такі корелюючі поняття як свобода і зобов'язання.

Ідея зобов'язання полягає, насамперед, у необхідності нести державні мита, податки та інші державні збори. Збір податків, як показала історія, завжди супроводжував будь–які платні заходи і будь–який економічний процес. Держава гарантувала собі пряму або непряму участь в індивідуальних фінансових доходах і прибутках підприємців, які підтримують саму ідею держави і атрибут влади. Податкові надходження є завжди основою бюджетного господарства держави. Попит на суспільний дохід збільшується, як збільшуються й суспільні потреби, які повинні фінансуватися державою.

У зв'язку з цим виникає необхідність забезпечити ефективні гарантії платнику податків, адже державна податкова політика не вільна від помилок, а також повністю свідомих і навмисних дій в результаті деяких політичних розрахунків, коли з різних причин приймаються такі податкові рішення, які явно суперечать принципам справедливості. Ці гарантії повинні передбачати захист прав платників податків від зайвих посягань з боку податкових органів. Податок не може припинити джерела оподаткування. На практиці це означає, що оподаткування не повинно перевищувати такого рівня, при якому дохід або прибуток не є достатнім джерелом сплати податку.

Захист джерел оподаткування, як з правової, так і економічної точки зору, є умовою підтримки фіскальної ефективності податку.

В цілому, визначення справедливості в оподаткуванні зводиться до встановлення індивідуальних податкових конструкцій, згідно з правилами, позначеними як горизонтальна справедливість і вертикальна справедливість [2]. Будь-який податок повинен охопити всі об'єкти в однакових економічних умовах (горизонтальна справедливість.) Горизонтальна справедливість розглядається як наслідок більш загального принципу максимізації добробуту, про що чітко висловився А. Пігу: «Оподаткування, що відповідає принципу найменшої шкоди, завжди і неминуче відповідає також і принципу рівної шкоди для однакових осіб, які знаходяться в однаковому становищі» [3, с. 45].

Забезпечення єдиного оподаткування вимагає, щоб всі суб'єкти оподаткування обкладалися податком незалежно від економічних критеріїв. Верховенство ж рівності оподаткування, у свою чергу, вимагає, щоб суб'єкти обкладалися податком нерівномірно, в залежності від фінансового стану та платоспроможності (вертикальна справедливість).

Принцип справедливості є елементом конституційної держави, з чого випливає, що вирішення проблеми справедливості оподаткування повинно бути відправною точкою у фіскальній політиці. Це означає, що можливості застосування етичних правил та принципів повинні бути представлені і в податковій системі, а постулат справедливості оподаткування завжди повинен враховуватися у розробках податкових теорій та практичних дій.

Список використаних джерел

1. Брызгалин, А.В. Справедливость как основной принцип налогообложения // Финансы. – 1997. – № 8. – С. 29.
2. Энтони, Б. Аткинсон, Джозеф Э. Стиглиц. Лекции по экономической теории государственного сектора: Учебник. — М.: Аспект Пресс.— 1995. — 832 с.
3. Pigou A. C., A Study in Public Finance, London: Macmillan & Co., 1947, p.45.

